

K 104 / 14

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY

SENÁT

14. funkční období

K 104 / 14

**Společné sdělení Evropské radě Aktuální stav
politických, hospodářských a obchodních vztahů mezi
EU a Tureckem**

(57. týden)

2023

Brusel 30. listopadu 2023
(OR. en)

16280/23

ELARG 90
TR 1
RELEX 1422
JAI 1600
UD 285

PRŮVODNÍ POZNÁMKA

Odesílatel:	Martine DEPREZOVÁ, ředitelka, za generální tajemnici Evropské komise
Datum přijetí:	30. listopadu 2023
Příjemce:	Thérèse BLANCHETOVÁ, generální tajemnice Rady Evropské unie
Č. dok. Komise:	JOIN(2023) 50 final
Předmět:	SPOLEČNÉ SDĚLENÍ EVROPSKÉ RADĚ Aktuální stav politických, hospodářských a obchodních vztahů mezi EU a Tureckem

Delegace naleznou v příloze dokument JOIN(2023) 50 final.

Příloha: JOIN(2023) 50 final

EVROPSKÁ
KOMISE

VYSOKÝ PŘEDSTAVITEL
UNIE PRO ZAHRANIČNÍ
VĚCI A BEZPEČNOSTNÍ
POLITIKU

V Bruselu dne 29.11.2023
JOIN(2023) 50 final

SPOLEČNÉ SDĚLENÍ EVROPSKÉ RADĚ

Aktuální stav politických, hospodářských a obchodních vztahů mezi EU a Tureckem

I. ÚVOD

Evropská rada na svém zasedání ve dnech 29. a 30. června 2023 vyzvala vysokého představitele a Komisi, aby předložili zprávu o aktuálním stavu vztahů mezi EU a Tureckem, která bude vycházet nástrojů a možností určených Evropskou radou, a to s cílem postupovat strategickým a do budoucna zaměřeným způsobem.

Předkládané společné sdělení na tuto výzvu reaguje. Vychází ze společné zprávy předložené Komisí a vysokým představitelem v březnu 2021¹ a aktualizuje ji. Cílem této zprávy je nastínit aktuální stav vztahů mezi EU a Tureckem v klíčových oblastech. Stanovuje prvky pro rozvoj těchto vztahů v kontextu útočné války Ruska proti Ukrajině jakož i širšího, rychle se měnícího geopolitického a bezpečnostního prostředí. Komise již 8. listopadu zveřejnila sdělení o politice rozšíření pro rok 2023 a pravidelnou zprávu o Turecku, která odráží aktuální stav procesu přistoupení².

II. POLITICKÉ VZTAHY

Rámec vztahů mezi EU a Tureckem v současné době tvoří závěry Evropské rady z června 2021, předchozí závěry Evropské rady a Rady EU, jakož i prohlášení členů Evropské rady z března 2021 a společné sdělení Komise a vysokého představitele z března 2021 o aktuálním stavu vztahů mezi EU a Tureckem.

Kromě níže uvedených dvoustranných a hospodářských vazeb existují i další faktory, které zásadním způsobem utvářejí složitý a náročný kontext vztahů mezi EU a Tureckem: potřeba trvale udržitelného zmírnění napětí ve východním Středomoří, otázka Kypru, postoj Turecka k útočné válce Ruska proti Ukrajině, rozšíření NATO, postoj Turecka k zahraničněpolitickým a regionálním otázkám, včetně Blízkého východu, a to zejména po teroristických útocích Hamásu proti Izraeli 7. Října, jakož i domácí situace v oblasti lidských práv a právního státu.

Od roku 2021 se pozornost ve vztazích mezi EU a Tureckem přesunula ke konkrétním krokům směřujícím k obnovení spolupráce, včetně silné podpory, kterou EU poskytla po ničivých zemětřeseních v roce 2023. Evropská rada opakovaně zdůraznila, že EU má strategický zájem na stabilním a bezpečném prostředí ve východním Středomoří a na rozvoji spolupráce a vzájemně prospěšného vztahu s Tureckem. EU rovněž znovu potvrdila své odhodlání využít nástroje a možnosti, které má k dispozici, k udržení regionální stability a k obraně svých zájmů a zájmů svých členských států prostřednictvím rozšiřitelných, avšak reverzibilních omezujících opatření, jak je uvedeno ve společném sdělení z března 2021.

Vysoký představitel a Komise trvale usilují o vytvoření příznivého prostředí pro angažovanost. Pozitivní potenciál vztahů mezi EU a Tureckem se však zatím plně neprojevil.

1. Východní Středomoří

¹ JOIN(2021) 8 final/2, 22.3.2021.

² COM(2023) 690 final a SWD(2023) 696 final, 8.11.2023.

Vztahy mezi Řeckem a Tureckem se až do začátku roku 2023 zhoršovaly. Docházelo k nepřátelské rétorice, narušování řeckého vzdušného prostoru včetně přeletů nad řeckými obydlenými oblastmi a výhrůžných prohlášení ohledně svrchovanosti řeckých ostrovů. Po ničivém zemětřesení v Turecku 6. února 2023 došlo k výraznému zlepšení vztahů. Řecko Turecku urychleně poskytlo humanitární pomoc a podporu a následovalo několik telefonátů a schůzek na vysoké úrovni.

Od února 2023 se počet případů narušování řeckého vzdušného prostoru výrazně snížil a nebyly zaznamenány žádné přelety tureckých stíhaček nad řeckými obydlenými oblastmi. Zintenzivnila se jednání na úrovni ministrů a vedoucích představitelů. Řecko a Turecko se dohodly, že na pozitivní vývoj navážou a aktivují více komunikačních kanálů, včetně uspořádání zasedání Rady pro spolupráci na vysoké úrovni po několikaleté přestávce.

Od června 2021 Turecko neprovádělo ve východním Středomoří, včetně oblastí zahrnujících části výlučných ekonomických zón Řecka a Kypru, žádné nepovolené vrty. Vymezení kontinentálního šelfu a výlučných ekonomických zón nebylo řešeno prostřednictvím dialogu a jednání v dobré víře, v souladu s mezinárodním právem, mimo jiné s Úmluvou Organizace spojených národů o mořském právu (UNCLOS), a v případě potřeby se zapojením Mezinárodního soudního dvora.

Zásadním požadavkem pro zajištění stabilního a bezpečného prostředí ve východním Středomoří a pro rozvoj spolupráce a vzájemně prospěšných vztahů mezi EU a Tureckem zůstává jednoznačný závazek dodržovat dobré sousedské vztahy, mezinárodní dohody a zásadu mírového řešení sporů v souladu s Chartou OSN, jakož i závazek zdržet se jednostranných akcí, které jsou v rozporu se zájmy EU, porušují mezinárodní právo a svrchovaná práva členských států EU.

2. Otázka Kypru

Otázka urovnání na Kypru je hlavním bodem, kvůli kterému mezi Tureckem a EU panují ve východním Středomoří silné neshody.

Situace na Kypru se nadále zhoršovala v důsledku soustavných snah Turecka a hlavních představitelů kyperských Turků podkopat základ řešení kyperského problému zakotvený v rámci OSN (federativní uspořádání dvou politicky rovných komunit a dvou zón v souladu s příslušnými rezolucemi Rady bezpečnosti OSN).

V této souvislosti Turecko a hlavní představitelé kyperských Turků zintenzivnili úsilí o uznání takzvané „Severokyperské turecké republiky“ v mezinárodních organizacích, jako je Organizace tureckých států (OTS), a proběhly také jednostranné akce, zejména ve Varoše, v rozporu s rezolucemi Rady bezpečnosti OSN. Turecko nadále kritizovalo rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN prodloužit mandát mírových sil OSN na Kypru (UNFICYP) bez souhlasu tureckého společenství na Kypru.

EU je i nadále plně odhodlána usilovat o komplexní řešení kyperského problému v rámci OSN a v souladu s *acquis* EU a zásadami, na nichž je EU založena. EU naposledy v závěrech Evropské rady z června 2023 vyzvala k urychlenému obnovení jednání a vyjádřila připravenost aktivně se podílet na podpoře všech fází procesu pod vedením OSN a zintenzivnit svou

praktickou podporu s cílem usnadnit dosažení komplexního urovnání, a to všemi vhodnými prostředky, které má k dispozici. Zapojení a podpora EU v otázce Kypru je nezbytnou podmínkou pro zmírnění napětí v regionu. EU rovněž průběžně vyjadřovala podporu vedení OSN, pokud jde o obnovení úsilí o přivedení obou stran k jednacímu stolu, a v tomto ohledu i výzvu ke jmenování vyslance OSN. EU je připravena postup OSN podpořit.

Určitého pokroku bylo dosaženo v dohodách o provádění opatření na budování důvěry, která jsou klíčová pro vytvoření příznivého prostředí pro vybudování důvěry. Je však třeba vyvinout větší úsilí, aby se do procesu urovnání vnesla tolik potřebná dynamika. Pozitivním příkladem pro další spolupráci mezi oběma komunitami a budování důvěry by se mohla stát úspěšná realizace evropského systému chráněného označení původu (CHOP) Halloumi/Hellim, včetně podpory a výsledného hospodářského přínosu pro podniky kyperských Turků, v souvislosti s pokrokem v oblasti dodržování norem EU. EU bude toto úsilí i nadále podporovat a posilovat prostřednictvím svých nástrojů a politik vůči tureckému společenství na Kypru, a zejména vůči občanské společnosti.

Celkový postoj Turecka k otázce Kypru a neuznání Kyperské republiky nadále stojí v cestě různým formám spolupráce, včetně spolupráce v oblasti bezpečnosti a obrany. Turecko musí znovu potvrdit svůj závazek vést rozhovory o urovnání situace na Kypru pod vedením OSN v souladu s příslušnými rezolucemi OSN, včetně jejich vnějších aspektů. Dokud nebude kyperská otázka vyřešena, zůstane využití plného potenciálu pozitivní agendy v případě Turecka i nadále velmi náročné.

3. Konference o východním Středomoří

Stále platí základní důvod, proč Evropská rada na svém říjnovém zasedání v roce 2020 pověřila vysokého představitele / místopředsedu Komise uspořádáním konference o východním Středomoří za účasti Turecka. Začaly se zkoumat různé myšlenky a koncepce, zejména s ohledem na zlepšení vztahů Turecka s Řeckem a Egyptem a na dohodu mezi Izraelem a Libanonem o námořní hranici z roku 2022. V důsledku rostoucího napětí v regionu po teroristických útocích Hamásu proti Izraeli je však třeba neustále vyhodnocovat situaci i vhodné načasování zahájení nových iniciativ v oblasti regionální spolupráce.

Jako rámec pro diskusi a rozvoj možností spolupráce by mohla sloužit stálá konference o východním Středomoří, což je inkluzivní, avšak flexibilní a poptávkou řízená platforma, a to i v souvislosti s novými legislativními akty a nástroji EU v konkrétních oblastech, jako je energetická a hospodářská bezpečnost, konektivita, digitální a zelená transformace a průmyslová politika.

4. Širší region

Turecko je významným a asertivním zahraničněpolitickým aktérem. Provádí politiku, v jejímž centru stojí bezpečnostní zájmy a strategická autonomie Turecka, včetně použití vojenských prostředků v několika oblastech. Turecko začalo hledat možnosti spolupráce s některými členskými státy EU na bilaterální úrovni a v regionu. Tento trend zesílil zejména poté, co Rusko v únoru 2022 zahájilo útočnou válku proti Ukrajině. Přesto je v současné době Turecko v jasném rozporu s prioritami EU podle společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP) a

udržuje si velmi nízkou míru souladu, v průměru 10 %. Větší soulad by byl významným signálem závazku Turecka vůči EU v tomto novém geopolitickém kontextu.

Turecko se nadále staví proti ruské vojenské agresi a angažuje se diplomaticky, mimo jiné v původně úspěšném usnadnění vývozu ukrajinského obilí prostřednictvím Černomořské obilné iniciativy. Vedení Turecka se zasadilo o usnadnění výměny vězňů a usilovalo o zmírnění napětí i o příměří. Současně platí, že neprovádění omezujících opatření EU vůči Rusku ze strany Turecka při současném posilování obchodních a hospodářských vazeb s Moskvou představuje vážné riziko obcházení omezujících opatření EU, a to je třeba řešit. Negativně byl vnímán i postoj Turecka ke vstupu Švédska do NATO.

Turecko zintenzivnilo politiku „regionální normalizace“ s arabskými státy a regionem Perského zálivu. Vzhledem k absenci politického řešení konfliktu v Sýrii je počáteční obnovení kontaktů na vysoké úrovni se syrským režimem v roce 2022, které zprostředkovalo Rusko, v rozporu s politikou EU. Turecko je nicméně v Sýrii důležitým aktérem a sdílí s EU cíl dosáhnout stabilní a prosperující Sýrie. Udržuje významnou vojenskou přítomnost v některých částech severní Sýrie a pokračuje ve vojenských přeshraničních operacích v regionu v rámci svých protiteroristických operací proti Straně pracujících Kurdistanu (PKK).

Rovněž pokračovalo ve svých protiteroristických vojenských operacích proti PKK v Iráku a v iráckém Kurdistanu. Irácká vláda tyto operace důrazně odsoudila. Ačkoli EU považuje PKK za teroristickou organizaci, země v regionu se vyzývají, aby protiteroristické činnosti koordinovaly a aby jednaly úměrně a při plném dodržování zásad právního státu.

S Íránem Turecko udržovalo kanály spolupráce na různých úrovních, i když v kontextu konfliktu v Sýrii a severním Iráku bylo patrné napětí. Tento vztah zůstává historicky složitý, protože Írán i Turecko soupeří o vliv v regionu prostřednictvím podpory často protichůdných stran. Írán, Irák a Turecko jsou však také významnými obchodními partnery.

Po útocích teroristické skupiny Hamás proti Izraeli 7. října 2023 se Turecko nejen zdrželo jejich odsouzení a označení za teroristický čin, ale vyslovilo se také na podporu Hamásu, což je v naprostém rozporu se společným postojem EU³. Turecko sice odsoudilo ztráty na životech civilistů na obou stranách, ale důrazně kritizovalo reakci Izraele a navrhlo, že by mohlo působit jako prostředník a vystupovat v období po konfliktu jako garant. V současnosti Turecko své vztahy s Izraelem přehodnocuje. Zároveň zůstává významným dárcem humanitární pomoci v regionu a nadále se zasazuje o dvoustátní řešení.

Prostřednictvím kontaktů mezi zvláštními vyslanci pokračoval proces normalizace mezi Tureckem a Arménií. Vedoucí představitelé těchto zemí se setkali v letech 2022 a 2023. Turecko nadále spojuje pokrok v procesu normalizace s Arménií s vývojem arménsko-ázerbájdžánských vztahů, zejména pokud jde o konflikt v Náhorním Karabachu. Turecko podporuje všechny kroky Ázerbájdžánu, pokud jde o Náhorní Karabach, i jeho postoj vůči Arménii obecně. Vyjádřilo plnou podporu vojenským akcím Ázerbájdžánu v roce 2022 a 2023. Zdůraznilo potřebu respektovat práva karabašských Arménů a vyjádřilo podporu mírovým jednáním a navázání obchodních vazeb a vazeb v oblasti energetiky.

³ Prohlášení členů Evropské rady k situaci na Blízkém východě – 15. října 2023.

Pokud jde o Libyi, Turecko se zasazuje o dohodu v rámci politického procesu vedeného a řízeného Libyí. Na základě ujednání o vymezení námořní hranice mezi Tureckem a Libyí z roku 2019 podepsalo Turecko v říjnu 2022 s libyjskou vládou národní jednoty memorandum o porozumění, jehož cílem je mimo jiné rozvoj obchodní spolupráce v oblasti uhlovodíků. EU se domnívá, že memorandum o porozumění z roku 2019 mezi Tureckem a Libyí porušuje svrchovaná práva třetích států, není v souladu s námořním právem a pro třetí státy nemá žádné právní důsledky. Turecko jako stát vlajky opakovaně odepřelo souhlas s žádostmi námořních sil EU ve Středomoří provádějících operaci IRINI o inspekci plavidel a jeho nedostatečná spolupráce nadále bránila EU v účinném provádění embarga OSN.

Vzhledem k asertivní zahraniční a regionální politice Turecka je i nadále nezbytné pokračovat v diplomatické práci s cílem dosáhnout hlubšího porozumění příslušným zájmům, zmírnit případné napětí a určit vzájemně výhodné oblasti spolupráce.

5. Spolupráce v oblasti společné bezpečnostní a obranné politiky a boje proti terorismu

Turecko je dlouholetým partnerem EU v oblasti řešení krizí, významným přispěvatelem k misím a operacím společné bezpečnostní a obranné politiky (SBOP) a největším přispěvatelem vojenských jednotek mimo EU k vojenské operaci Evropské unie v Bosně a Hercegovině ALTHEA. V nedávné době Turecko převzalo velení sil NATO KFOR v Kosovu*. Turecko usiluje o další zapojení do SBOP a obranných iniciativ EU, ale zároveň nadále vylučuje členský stát z veškeré možné spolupráce s NATO. Neuznání Kyperské republiky a úzký výklad rámce spolupráce mezi EU a NATO ze strany Turecka na základě dohodnutého rámce z roku 2003 (ujednání „Berlín plus“) nadále vytvářejí praktické a vážné provozní obtíže pro další rozvoj skutečných vztahů mezi organizacemi EU a NATO.

V souladu se svým Strategickým kompasem⁴ je EU i nadále odhodlána pokračovat ve spolupráci v oblastech společného zájmu a rozvíjet vzájemně prospěšné partnerství na základě stejného závazku ze strany Turecka postupovat cestou spolupráce a zmírňování napětí.

V oblasti boje proti terorismu podporuje EU úsilí Turecka o zlepšení výměny informací, přeshraničního vyšetřování a stíhání, zejména zahraničních teroristických bojovníků a osob podezřelých z plánování nebo provádění teroristických trestných činů. Široká definice terorismu ve vnitrostátních právních předpisech je zároveň v zásadním rozporu s evropskými normami a odporuje Evropské úmluvě o lidských právech (EÚLP).

III. DVOUSTRANNÉ VZTAHY MEZI EU A TURECKEM

1. Dohoda o přidružení

Dohodou o přidružení z roku 1963⁵ se podařilo položit pevný základ pro dvoustranné vztahy. Její provádění však stále naráží na vážné překážky. Od přistoupení Kyperské republiky k EU v roce 2004 se projevuje nevyřešená otázka Kypru. V červenci 2005 Turecko rozhodlo, že

* Tímto označením nejsou dotčeny postoje k otázce statusu a označení je v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN 1244/1999 a se stanoviskem Mezinárodního soudního dvora k vyhlášení nezávislosti Kosova.

⁴ [ST-7371-2022-INIT_cs.pdf \(SECURED\) \(europa.eu\)](#)

⁵ Úř. věst. L 361/29, 31.12.1977.

nebude uplatňovat dodatkový protokol k dohodě o přidružení, kterým se celní unie s EU rozšiřovala i na Kyprskou republiku, což mělo závažné důsledky pro přístupový proces. Turecko neumožňuje přímý obchod mezi Kyprskou republikou a Tureckem ani přímé letecké a námořní spojení, ani žádné jiné přímé vazby. Rovněž blokuje vstup Kyprské republiky do několika mezinárodních organizací. Skutečnost, že Turecko Kypr neuznává, rovněž brání přímé výměně informací s Tureckem (např. v souvislosti s justiční spoluprací nebo bojem proti vyhýbání se daňovým povinnostem) a celkově hladkému fungování celní unie.

Vzhledem k nepovoleným vrtům, které Turecko provádí ve východním Středomoří, Rada v červenci 2019 rozhodla prozatím nepořádat zasedání Rady přidružení EU–Turecko. Nezasedaly ani přípravné výbory pro přidružení, kterým předsedají vyšší úředníci. Pokračuje technická spolupráce v rámci osmi odvětvových podvýborů.

2. Přístupová jednání, přístupová kritéria a předvstupní pomoc

Turecko získalo status kandidátské země v prosinci 1999. Vzhledem k prohlubujícím se závažným odchylkám země od základních zásad a hodnot EU Rada v červnu 2018 konstatovala, že Turecko se od Evropské unie vzdaluje, a jednání o přistoupení se tak „*v podstatě zastavila a nelze uvažovat o otevření nebo uzavření žádných dalších kapitol*“. Od té doby Rada tento postoj znovu potvrdila, naposledy v prosinci 2022⁶. Skutečnosti, které vedly k tomuto hodnocení, stále platí, jak bylo uvedeno v nedávné zprávě Komise o rozšíření.

V rámci **Nástroje předvstupní pomoci** na období 2021–2027 (NPP III) poskytuje EU Turecku podporu v oblastech klíčového zájmu EU v souladu s vývojem vztahů s touto zemí. V roce 2022 přidělila EU na opatření v Turecku 221 milionů EUR, což odráží úroveň ambicí Turecka v oblasti reform. V roce 2022 zřídila Komise v rámci Evropského fondu pro udržitelný rozvoj plus (EFSD+) investiční platformu pro Turecko, která bude poskytovat záruky EU na podporu soukromých a veřejných investic v klíčových odvětvích. Na začátku roku 2023 schválila operační rada TIP 14 záručních programů v hodnotě 317 milionů EUR záručního krytí a v očekávaném objemu investic až 2 miliardy EUR. Zahrnuty jsou různá odvětví od financí přes mikropodniky a malé a střední podniky, energetiku a dopravu až po udržitelné zemědělství a nové technologie v oblasti klimatu.

Od závěrů Rady z roku 2019, v nichž byla **Evropská investiční banka (EIB)** vyzvána, aby přezkoumala své operace v Turecku, zastavila EIB v zemi všechny nové operace, s výjimkou jedné rámcové půjčky ve výši 400 milionů EUR, o níž bylo rozhodnuto v souvislosti se zemětřesením v roce 2023. Na zajištění této nové půjčky EIB uvolní Komise prostředky z rozpočtu EU.

3. Migrace a prohlášení EU a Turecka z roku 2016

Prohlášení EU a Turecka z března 2016⁷ poskytuje celkový rámec pro spolupráci v oblasti migrace. Od začátku provádění tohoto prohlášení došlo k výraznému poklesu počtu případů **nedovoleného překročení hranic** z Turecka do Řecka. Ačkoli k tragickým událostem stále

⁶ <https://www.consilium.europa.eu/media/60797/st15935-en22.pdf>

⁷ <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>

docházelo, oproti rekordním rokům 2015–2016 počet osob, které přišly v Egejském moři o život, výrazně klesl.

Turecko zůstává důležitou tranzitní zemí pro nelegální vstupy do EU přes západní Balkán a východní Středomoří, přičemž v prvních deseti měsících roku 2023 došlo k 34% nárůstu nelegálních vstupů ve srovnání s obdobím 2022, a to především v důsledku akutního nárůstu nelegálních vstupů na řecké ostrovy, kde se jejich počet více než ztrojnásobil (+237 %). Na druhou stranu v roce 2023 došlo k výraznému poklesu počtu nelegálních vstupů do Itálie (–63 %). Počet vstupů do vládou kontrolovaných oblastí Kyperské republiky po překročení zelené linie v roce 2021 vzrostl, přičemž vrcholu dosáhl v roce 2022 (se 123% nárůstem oproti roku 2021) a následně se od ledna do září 2023 snížil o 64 %. V Bulharsku byl v roce 2023 zaznamenán 30% pokles nelegálních vstupů. Všechny tyto trasy jsou aktivní i v roce 2023 a vyžadují velkou politickou pozornost. V této souvislosti Komise vítá obnovenou politickou angažovanost a třístranné operativní iniciativy mezi Tureckem, Řeckem a Bulharskem zaměřené na řešení problému nelegální migrace.

Od přijetí prohlášení je po celou dobu problémem pomalé tempo **navracení** do Turecka. Turecké úřady v březnu 2020 jednostranně pozastavily zpětné přebírání osob podle prohlášení s odvoláním na omezení v důsledku pandemie COVID-19. Navzdory opakovaným žádostem řeckých orgánů a Komise nebyla tato otázka doposud vyřešena. Komise nadále trvá na tom, že Turecko musí své závazky vyplývající z prohlášení EU a Turecka plně dodržovat.

Počet **přesídlených osob** z Turecka do EU i nadále převyšuje počet návratů do Turecka. Zatímco z Turecka bylo do EU přesídleno přibližně 40 000 syrských uprchlíků, zpět bylo vráceno pouze 2 140 nelegálních migrantů a žadatelů o azyl, jejichž žádosti byly při přechodu z Turecka na řecké ostrovy označeny za nepřipustné. K tomuto přesídlení přispělo 20 členských států. Aby bylo zachováno stabilní tempo, poskytuje Komise členským státům finanční prostředky a Agentura EU pro otázky azylu zajišťuje operativní podporu.

Prohlášení EU a Turecka předpokládá aktivaci **dobrovolného programu přijímání osob z humanitárních důvodů**, jakmile nedovolené překračování hranic skončí nebo jakmile bude alespoň podstatně a udržitelně sníženo. V prosinci 2017 členské státy schválily standardní operační postupy, ale dosud nerozhodly o aktivaci systému.

Od roku 2011 uvolnila EU na **pomoc uprchlíkům a hostitelským komunitám v Turecku** přibližně **10 miliard EUR**. Rozpočet nástroje pro uprchlíky v Turecku ve výši 6 miliard EUR byl v plné výši přidělen a smluvně zajištěn, přičemž dosud bylo vyplaceno více než 5,1 miliardy EUR. Vyplácení prostředků bude pokračovat až do konce realizace projektů v rámci tohoto nástroje, který je naplánován na rok 2025. Tato pomoc byla úzce koordinována s členskými státy, dalšími dárci a zejména s tureckými orgány. Má i nadále zásadní význam pro zabezpečení základních potřeb, ochrany, přístupu ke zdravotní péči a vzdělávání a sociálně-ekonomického rozvoje. Nástroj se tak stal hlavním nástrojem podpory a stabilizace. Například v rámci podpory základních potřeb obdrželo více než 2,6 milionu uprchlíků přímou podporu, která jim umožňuje důstojný život.

V roce 2020 EU uvolnila dalších 535 milionů EUR překlenovacích finančních prostředků a v roce 2021 Evropská rada schválila přidělení dalších 3 miliard EUR na podporu uprchlíků v Turecku na období 2021–2023. Oba rámce byly v plné výši naplánovány. Situace uprchlíků v

Turecku se však nadále zhoršuje, mimo jiné v důsledku hospodářského útlumu a zemětřesení. Proto bude zapotřebí pokračovat v podpoře EU, jak bylo uvedeno v návrzích Komise v rámci přezkumu víceletého finančního rámce EU v polovině období v červnu 2023⁸. Po svém přijetí by návrh Komise ve výši 3,5 miliardy EUR vedle 0,5 miliardy EUR, s nimiž se již počítá v rozpočtu EU na rok 2024, mobilizoval **další zdroje** na další pokrytí okamžitých potřeb uprchlíků a hostitelských komunit, včetně humanitárních potřeb, a na zajištění dlouhodobé udržitelnosti pomoci EU, podpory pokračujícího řízení migrace a hraničních kontrol na tureckých hranicích, intenzivnější společné akce proti převaděčům migrantů a bezpečných a důstojných dobrovolných návratů do zemí původu.

Dne 18. října 2023 předložila Komise **akční plán pro migrační trasu ve východním Středomoří**, který má tuto problematiku řešit účinněji. V plánu jsou uvedena konkrétní opatření, jež mají zabránit nelegálnímu vycestování, bojovat proti převaděčství a zajistit legální cesty. Kromě toho opatření v rámci plánu zlepší správu hranic, podpoří spolupráci v oblasti navracení a zpětného přebírání osob a posílí přijímací kapacitu. Turecké úřady a letecké společnosti rovněž pracují na zlepšení účinnosti kontroly cestujících a hraničních kontrol na istanbulském letišti.

Turecko opakovaně žádalo o urychlené provedení prohlášení z roku 2016, zejména pokud jde o jeho prvky, které nesouvisí s migrací: obnovení jednání o přistoupení, rychlá modernizace celní unie a uvolnění vízového režimu. V prohlášení všechny tyto prvky nadále podléhají známým a dohodnutým podmínkám, kritériím a rozhodovacím postupům.

4. Vrcholné schůzky a dialogy na vysoké úrovni

Pravidelné dialogy na vysoké úrovni představují důležitou platformu pro diskusi o společných příležitostech a výzvách a přispívají ke zlepšení celkových vztahů mezi EU a Tureckem.

V souladu s pokyny Evropské rady z roku 2021 vedla Komise s Tureckem dialogy na vysoké úrovni o různých otázkách: o klimatu (září 2021 a duben 2022), zdravotnictví (listopad 2021), migraci a bezpečnosti (říjen 2021 a listopad 2023), zemědělství (květen 2022) a vědě, výzkumu, technologiích a inovacích (listopad 2022). Kromě toho se 31. května 2022 uskutečnil politický dialog mezi EU a Tureckem na úrovni vyšších úředníků a v listopadu 2021 se konal dialog o boji proti terorismu. Další dialogy o zemědělství a vědě, výzkumu, technologiích a inovacích jsou naplánovány na příští měsíce.

Vzhledem k nepovoleným vrtům, které Turecko provádí ve východním Středomoří, Rada v červenci 2019 rozhodla jednání v rámci dialogů na vysoké úrovni v některých oblastech prozatím pozastavit. Proto se dosud neuskutečnil žádný politický dialog na vysoké úrovni ani odvětvový dialog na vysoké úrovni o hospodářství, energetice a dopravě.

5. Reakce EU po zemětřesení v jižním Turecku v roce 2023

Po ničivých zemětřeseních v únoru 2023 EU okamžitě zmobilizovala pátrací a záchranné týmy a vyslala polní nemocnice, aby poskytly pomoc. Komise a švédské předsednictví Rady uspořádaly 20. března 2023 mezinárodní dárcovskou konferenci „Společně pro obyvatele Turecka a Sýrie“, na níž **bylo přislíbeno 6 miliard EUR** pro lidi postižené zemětřesením v

⁸ COM(2023) 336 final, 20.6.2023.

Turecku, z toho 3,6 miliardy EUR v rámci přístupu „tým Evropa“, včetně 1 miliardy EUR z rozpočtu EU. V současné době již Evropská komise mobilizovala:

- 67,3 milionu EUR z nevyužitých prostředků NPP II, u nichž byl změněn účel využití, na zdravotnictví a ochranu, kulturní dědictví, obnovu a rekonstrukci místní veřejné infrastruktury a hospodářskou obnovu ve venkovských oblastech.
- 356 milionů EUR z NPP III a z Nástroje pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci (NDICI) – Globální Evropa v rámci pomoci uprchlíkům v Turecku na obnovu infrastruktury se zaměřením na zdravotnictví, vzdělávání a sport; na podporu pro obnovu měst a opatření vytvářející pracovní místa, a nástroj pro přípravu projektů pro úvěry přislíbené na dárcovské konferenci.
- 400 milionů EUR pro Turecko v rámci Fondu solidarity Evropské unie na základě žádosti Turecka.
- 35 milionů EUR z prostředků NPP III, které doplní rámcovou půjčku EIB na rekonstrukci ve výši 400 milionů EUR na obnovu, výstavbu a rozšíření vodovodů a splaškové a dešťové kanalizace.
- 120 milionů EUR na humanitární pomoc a pomoc v oblasti civilní ochrany.

6. Mezilidské kontakty a účast Turecka na programech EU

Na období 2021–2027 se Turecko zapojilo do programů Erasmus+, Horizont Evropa, Evropský sbor solidarity, mechanismu civilní ochrany EU, do programů Clo, Jednotný trh a Digitální Evropa a do programů Evropské agentury pro životní prostředí a Evropského monitorovacího centra pro drogy a drogovou závislost. Přes počáteční zájem se Turecko neúčastnilo programů Kreativní Evropa, LIFE, Fiscalis, InvestEU a EU4Health.

Turecko je i nadále aktivním účastníkem programu Erasmus+ a Evropského sboru solidarity. Počet účastníků, kteří využili mobility (z Turecka a do Turecka), přesahuje 280 000. Turecko si vede dobře v programu Horizont Evropa a dále zvyšuje informovanost o tomto programu.

7. Uvolnění vízového režimu

Dne 16. prosince 2013 zahájily EU a Turecko dialog o uvolnění vízového režimu souběžně s podpisem dohody mezi EU a Tureckem o zpětném přebírání osob⁹. Tento dialog vychází z plánu pro přechod k bezvízovému styku, který stanoví 72 kritérií, jež musí Turecko splnit.

Šest kritérií však dosud splněno nebylo¹⁰ a kritéria, která jsou považována za předběžně splněná, rovněž vyžadují průběžné sledování. Komise spolu s Radou Evropy nadále nabízejí Turecku technickou pomoc, aby splnilo zbývající podmínky.

⁹ Úř. věst. L 134/3, 7.5.2014.

¹⁰ Mezi šest zbývajících kritérií patří: 1) uzavření dohody o operativní spolupráci s Europolem; 2) uvedení předpisů o ochraně osobních údajů do souladu s normami EU; 3) přijetí opatření k předcházení korupci; 4) nabídnutí účinné justiční spolupráce v trestních věcech všem členským státům EU; 5) revidování právních předpisů a postupů v oblasti terorismu, aby byly v souladu s normami EU; 6) provádění všech ustanovení dohody mezi EU a Tureckem o zpětném přebírání osob, včetně těch, jež se týkají zpětného přebírání státních příslušníků třetích zemí.

8. Omezující opatření EU

Rámec omezujících opatření stanovený v roce 2019 s ohledem na nezákonné vrty, které Turecko provádí ve vodách obklopujících Kypr, zůstává v platnosti spolu se seznamy, které byly přijaty 27. února 2020¹¹. V listopadu 2023, po čtvrtém ročním přezkumu, Rada prodloužila platnost rámce do konce listopadu 2024.

IV. HOSPODÁŘSTVÍ A OBCHOD

1. Obchodní rámec mezi EU a Tureckem, včetně současných sporných bodů

Evropská rada v březnu 2021 vyzvala Komisi, aby zintenzivnila rozhovory s Tureckem s cílem vyřešit současné obtíže při provádění celní unie a zajistit její účinné uplatňování ve všech členských státech. Od počátku roku 2022 došlo ke konstruktivnímu zapojení Turecka a následnému pokroku, pokud jde o 14 z 26 sporných bodů v oblasti obchodu¹².

V roce 2022 Turecko zrušilo dodatečná cla na 500 skupin výrobků pocházejících ze třetích zemí, která byla uložena v rozporu se společným celním sazebníkem. V roce 2023 Turecko postupně zrušilo diskriminační režim pro traktory EU a odstranilo diskriminační požadavek na zprávu o posouzení bezpečnosti pro kosmetické přípravky. Významně pokročilo také v odstraňování další překážky – požadavku na lokalizaci a upřednostňování domácích léčiv. Pět dalších překážek bylo prohlášeno za zastaralé, protože již nepředstavují pro průmysl EU problém.

Další úsilí Turecka směřuje k odstranění dalších pěti obchodních překážek¹³. Zasedání Smíšeného výboru pro celní unii, které proběhlo 27. a 28. listopadu 2023, bylo další příležitostí ke kontrole pokroku při řešení těchto prioritních otázek pro EU. Příští zasedání dvoustranné pracovní skupiny pro obchod na začátku roku 2024 umožní další přezkum současného stavu.

2. Modernizace celní unie

Komise v prosinci 2016 předložila Radě návrh směrnic pro jednání o „nové dohodě o modernizaci celní unie a rozšíření oblasti působnosti dvoustranných preferenčních obchodních vztahů“ s Tureckem. Návrhy směrnic usilují o modernizaci celní unie z roku 1995, zejména zavedením účinného mechanismu pro řešení sporů, větší vzájemnou liberalizací obchodu v oblasti zemědělství a rybolovu a rozšířením na nové oblasti, jako jsou služby, veřejné zakázky, investice a udržitelný rozvoj.

¹¹ Týkají se viceprezidenta a zástupce ředitele turecké ropné korporace (TPAO), jelikož TPAO plánuje, řídí a provádí nepovolené vrty.

¹² Uvedených v databázi Komise pro přístup na trh.

¹³ Turecké ministerstvo obchodu souhlasilo s následujícími opatřeními: Za prvé, řešit na ministerské úrovni otázky týkající se vývozních daní na kůži, kožky a kůže vyčištěné chromem bez další úpravy („wet blue“). Za druhé, řešit na ministerské úrovni požadavky na registraci vývozu odpadu mědi, jílů a živce. Za třetí, zapojit se do odborných diskusí za účasti ministerstva zemědělství a lesnictví s cílem usnadnit transparentní správu kvót na živý skot a hovězí maso pro hospodářské subjekty EU. Za čtvrté, uspořádat odborné setkání s delegací EU v Ankaře o postupech posuzování shody a zavádění systému TAREKS založeného na rizicích s cílem určit prioritní otázky, které je třeba řešit, a vypracovat plán, který by systémověji řešil případné obtíže, s nimiž se potýkají hospodářské subjekty v EU. Turecké ministerstvo obchodu souhlasilo, že vypracuje prioritní seznam výrobků z EU, které mohou být vyňaty z působnosti režimu dohledu nad dovozem, a že bude pracovat na alternativních způsobech řešení konkrétních problémů, s nimiž se společnosti z EU setkávají.

V posouzení dopadů, které tehdy Komise vypracovala, se uvádí, že modernizace bude mít značný pozitivní dopad a přinese hospodářský prospěch jak Turecku, tak EU. Základy tohoto hodnocení platí dodnes. V roce 2017 však Rada v souvislosti se zhoršujícími se vztahy mezi EU a Tureckem své jednání přerušila.

Evropská rada v červnu 2021 konstatovala, že „*EU je připravena s Tureckem postupně, přiměřeně a vratně spolupracovat s cílem posílit spolupráci v řadě oblastí společného zájmu, s výhradou podmínek stanovených v březnu a v předchozích závěrech [...]*“. Jak bylo uvedeno výše, Komise byla vyzvána, aby zintenzivnila rozhovory s Tureckem, a Rada byla požádána, aby vypracovala návrhy směrnic pro jednání o modernizaci celní unie. Bylo konstatováno, že Rada EU může přijmout mandát s výhradou dalších pokynů Evropské rady. V červnu 2021 proběhla v Radě diskuse, která však nepokračovala.

Závažným problémem zůstává skutečnost, že Turecko nezajišťuje účinné uplatňování stávající celní unie na všechny členské státy. Nedávné úsilí Turecka při řešení konkrétních otázek, zejména pokrok v oblasti devíti překážek a závazek zrušit nebo postupně odstranit dalších pět překážek, je však základem pro užší spolupráci. V rychle se vyvíjejícím globálním kontextu spolu se zelenou a digitální transformací EU a potřebou odolných dodavatelských řetězců je pokrok v obchodních otázkách v našem společném zájmu. Vzhledem k omezením současné celní unie je možné dosáhnout využití plného potenciálu hospodářských vztahů mezi EU a Tureckem pouze její komplexní modernizací, včetně účinného mechanismu řešení sporů a ochranných opatření.

3. Omezující opatření EU vůči Rusku

Přestože je Turecko kandidátskou zemí sdílející celní unii s EU, rozhodlo se nepřipojit k sankcím EU přijatým v souvislosti s ruskou agresí proti Ukrajině¹⁴. Celkově lze říci, že úroveň dodržování opatření SZBP ze strany Turecka je velmi nízká. Obchodní a finanční toky s Ruskem rostou a několik tureckých bank nadále zprostředkovává obchodní platby.

Komise aktivně sleduje značné množství důkazů o tom, že území Turecka je využíváno k přesměrování sankcionovaného zboží do Ruska, zejména pokud jde o položky se společnou vysokou prioritou¹⁵.

Nejnovější statistiky ukazují, že vývoz položek se společnou vysokou prioritou z Turecka do Ruska se v období leden–září 2023 ve srovnání s předválečnými údaji výrazně zvýšil¹⁶.

Komise 7. září zveřejnila pokyny pro vývozce týkající se náležité péče, které jim mají pomoci zmírnit riziko obcházení sankcí. Kromě toho již EU uvedla na seznamu konkrétní subjekty působící v několika třetích zemích, které podkopávají sankce EU tím, že podporují ruský

¹⁴ <https://www.sanctionsmap.eu/#/main>

¹⁵ [Seznam položek se společnou vysokou prioritou \(europa.eu\)](#) – Toto zboží s vysokou prioritou, které Komise definovala v koordinaci s USA, Spojeným královstvím a Japonskem, zahrnuje zakázané zboží dvojího užití a vyspělé technologie používané v ruských vojenských systémech zjištěné na bojišti na Ukrajině, jakož i zboží, které je pro vývoj, výrobu nebo použití těchto systémů kritické.

¹⁶ Tyto nesrovnalosti naznačují možný způsob obcházení sankcí nesprávným uvedením země určení.

obrnanný nebo bezpečnostní sektor. Navrhuje se, aby ve 12. balíčku sankcí byly uvedeny další takové subjekty registrované v různých zemích¹⁷.

Vzhledem k tomu, že EU a Turecko sdílejí celní unii, v níž je zboží ve volném oběhu, Komise důsledně vyzývá Turecko k zavedení dodatečných opatření, která by účinně zastavila zpětný vývoz těchto klíčových „položek používaných na bojišti“ (45 kódů HS). Tato naléhavá žádost je i nadále jádrem úsilí vyslance EU pro sankce.

Komise uvítala opatření zavedená Tureckem v březnu 2023, která zakazují zpětný vývoz zboží podléhajícího sankcím EU, pokud je zboží v tranzitu, ve skladech nebo ve svobodných pásmech v Turecku, a také jeho novější závazky. Zásadní význam má zavedení dalších účinných opatření k zastavení zpětného vývozu sankcionovaného zboží, zejména „položek používaných na bojišti“.

Komise bude i nadále sledovat obchodní toky a kontrolovat, jak rychle a účinně budou plněny závazky Turecka, které prohlásilo, že nechce být využíváno jako platforma pro obcházení sankcí.

4. Hospodářská spolupráce: Program hospodářských reforem, hospodářský dialog, podpora mezinárodních finančních institucí / rozvojových finančních institucí

Od roku 2015 předkládají všechny kandidátské země a potenciální kandidátské země včetně Turecka v rámci úsilí o posílení správy ekonomických záležitostí roční **programy hospodářských reforem**. Program hospodářských reforem obsahuje střednědobé makroekonomické projekce, rozpočtové plány na příští tři roky a plány strukturálních reforem. Na základě programu hospodářských reforem a hodnocení Komise zajišťuje každoroční hospodářský a finanční dialog mezi EU a západním Balkánem a Tureckem na ministerské úrovni cílené pokyny v oblasti hospodářské politiky. V roce 2015 byl zřízen **hospodářský dialog na vysoké úrovni**, který byl v roce 2019 prozatím pozastaven. Skupina **Evropské investiční banky**¹⁸ a **Evropská banka pro obnovu a rozvoj**¹⁹ v současné době zaměřují své operace v Turecku na soukromý sektor.

5. Další prioritní odvětví

Turecko je jednou ze zemí v regionu, která je nejvíce **ohrožena změnou klimatu**. Jeho emise v posledních desetiletích prudce vzrostly. Turecko v roce 2021 ratifikovalo Pařížskou dohodu a oznámilo svůj plán dosáhnout nulových čistých emisí do roku 2053. Celkový cíl snížení emisí v aktualizovaném vnitrostátně stanoveném příspěvku Turecka je o něco vyšší než v předchozím vnitrostátně stanoveném příspěvku, ale je stále velmi málo ambiciózní (v hlavním scénáři mohou emise do roku 2030 stále růst o více než 30 %). Turecko pracuje na zákonu o klimatu,

¹⁷ Upozorňujeme, že zařazení společností do přílohy IV nařízení o hospodářských sankcích neznamená přiřazení odpovědnosti za jejich jednání jurisdikci, v níž působí.

¹⁸ EIB působí v zemi od roku 1965 a od té doby financovala operace v hodnotě více než 30 miliard EUR. Úvěry EIB poskytnuté Turecku od roku 2016 výrazně poklesly a po omezujících opatřeních EU v roce 2019 nebyly s Tureckem podepsány žádné úvěrové smlouvy (s výjimkou multiregionální úvěrové linky zahrnující tuto zemi v roce 2022). V červenci 2023 schválila EIB rámcový úvěr na podporu oblastí postižených zemětřesením.

¹⁹ EBRD v roce 2022 pokračovala v podpoře operací soukromého sektoru v Turecku s celkovou investicí 1,6 miliardy EUR. V roce 2023 tato banka rovněž zahájila vysoce selektivní poskytování úvěrů na obnovu udržitelné infrastruktury v obcích, jako jsou Hatay a Gaziantep, které byly postiženy zemětřesením v únoru 2023.

na aktualizaci své adaptační strategie a připravuje dlouhodobou strategii nízkemisního rozvoje.

Rozsáhlá spolupráce v oblasti klimatu mezi EU a Tureckem je rovněž financována v rámci nástroje předvstupní pomoci a podporována prostřednictvím dialogu na vysoké úrovni o klimatu, který byl zahájen v září 2021. To přispělo zejména k posílení spolupráce v oblasti stanovování cen uhlíku. Turecko rovněž zřídilo pracovní skupinu pro přizpůsobení se změně klimatu. Poslední ministerské zasedání v rámci dialogu na vysoké úrovni se konalo v Ankaře v dubnu 2022.

Odvětví **energetiky** má ve vztazích mezi EU a Tureckem strategický význam. Technické výměny se zaměřují na bezpečnost dodávek v EU a v Turecku a na transformaci energetiky. Dialog na vysoké úrovni o energetice byl ustaven v roce 2015, ale v roce 2019 byl prozatím pozastaven. V roce 2023 Turecko zveřejnilo národní energetický plán a strategii a plán vodíkových technologií, jejichž cílem je splnit cíle země v oblasti nulových čistých emisí do roku 2053. Energetická politika Turecka je vedena obavami o vlastní energetickou bezpečnost a potřebou zvýšit domácí výrobu energie. Současně se Turecko snaží posílit svou roli regionálního obchodního centra s energiemi. V roce 2023 podepsalo Turecko dohody o vývozu plynu s Bulharskem, Maďarskem, Rumunskem a Moldavskem. V dubnu 2023 spustilo svůj první jaderný reaktor v elektrárně Akkuyu, do jejíž výstavby investoval z 99,2 % ruský Rosatom, který bude elektrárnu vlastnit a provozovat. Turecko ratifikovalo Společnou úmluvu o bezpečnosti při nakládání s radioaktivními odpady v červenci 2022 a zavázalo se k zátěžovým testům podle modelu EU.

Vztahy v oblasti **dopravy** mezi Tureckem a EU zůstávají navzdory společným zájmům náročné. Turecko projevilo velký zájem o podporu výroby a využívání udržitelných paliv pro námořní a leteckou dopravu. Byla zahájena jednání o obnovení pracovních ujednání mezi Tureckem a Agenturou EU pro bezpečnost letectví, ačkoli bezpečnost letectví v oblasti východního Středomoří je i nadále vážně ohrožena, protože střediska řízení letového provozu v Turecku stále odmítají koordinovat svou činnost se středisky řízení letového provozu na Kypru. Turecké úřady a dopravci spolupracují s EU v oblasti nelegální migrace do EU. Pokud jde o síť TENT-T, nedostatečné dodržování ankarského protokolu ze strany Turecka brání tomu, aby bylo rozšíření sítě TEN-T dokončeno. V roce 2019 se Rada rozhodla dialog na vysoké úrovni o dopravě prozatím pozastavit.

Rada přijala dne 22. února 2021²⁰ závěry o revidovaném unijním seznamu **jurisdikcí nespolupracujících v daňové oblasti**. Turecko bylo požádáno, aby vyřešilo všechny otevřené otázky týkající se účinné výměny informací se všemi členskými státy. V únoru 2023²¹ Rada dospěla k závěru, že by Turecko mělo pokračovat v technické práci a aktivovat účinné vztahy pro výměnu informací se všemi členskými státy EU, aby byla umožněna automatická výměna informací o finančních účtech, což bylo potvrzeno v závěrech Rady ze dne 17. října 2023²².

Pokud jde o veřejné **zdravotnictví**, Turecko se vzpamatovávalo z následků pandemie COVID-19, když zemi v únoru 2023 zasáhla dvě zemětřesení. Katastrofa měla přímý dopad na 15

²⁰ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6329-2021-INIT/cs/pdf>

²¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6375-2023-INIT/cs/pdf>

²² Rada 13879/23 FISC 221 ECOFIN 976

milionů lidí a vážně zasáhla kapacitu systému zdravotní péče. EU bude i nadále podporovat přístup migrantů a uprchlíků k veřejnému zdravotnictví, z čehož budou mít prospěch i hostitelské komunity.

Turecko je účastnickým státem mechanismu **civilní ochrany** EU (UCPM). Po zemětřesení v únoru 2023 Turecko tento mechanismus aktivovalo. Všechny členské a zúčastněné státy následně nabídly významnou podporu a spolupráci prostřednictvím Střediska pro koordinaci odezvy na mimořádné události (ERCC) Evropské komise.

V oblasti **rybolovu a námořních záležitostí** probíhá účinné partnerství v rámci regionálních organizací pro řízení rybolovu, jako je Generální komise pro rybolov ve Středozemním moři a Mezinárodní komise pro ochranu tuňáků v Atlantiku. Vztahy mezi EU a Tureckem v oblasti rybolovu ukazují dobrý potenciál pro spolupráci. EU je připravena zapojit se s Tureckem do boje proti nezákonnému, nehlášenému a neregulovanému rybolovu ve východním Středomoří a vyzvat Turecko ke konstruktivní spolupráci se sousedními členskými státy EU v rámci společného úsilí bojovat proti nezákonnému, nehlášenému a neregulovanému rybolovu.

V. ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Od posledního hodnocení vztahů mezi EU a Tureckem, které provedla Evropská rada v březnu a červnu 2021, se obě strany snaží zastavit eskalační dynamiku ve východním Středomoří a pokračovat ve spolupráci v oblastech vymezených předchozími závěry. Turecko projevilo konstruktivnější postoj v různých otázkách, včetně bilaterálních vztahů s několika členskými státy EU, a v řadě dlouhodobých obchodních sporů. Jedná se o pozitivní kroky vpřed a toto směřování je třeba udržet. V souvislosti s útočnou válkou Ruska proti Ukrajině stálo Turecko v čele některých užitečných iniciativ, mimo jiné v oblasti usnadnění vývozu životně důležitých produktů z Ukrajiny. Zároveň je třeba, aby jeho nedávné úsilí o řešení obcházení sankcí přes území Turecka přineslo hmatatelné výsledky.

Tento proces obnovení spolupráce je však stále křehký. Velký problém představuje postoj Turecka k otázce Kypru a jeho hlasité prosazování „dvoustátního řešení“ pro ostrov. Podpora vojenských prostředků v regionálních konfliktech ze strany Turecka a jeho názory na Hamás jsou v rozporu s postoji EU. Vzhledem k vážné situaci v oblasti lidských práv a právního státu, včetně neprovedení rozsudků Evropského soudu pro lidská práva, je zřejmé, že vztahy mezi EU a Tureckem musí překonat mnoho překážek. Nedílnou součástí těchto vztahů bude i nadále dialog o právním státu a základních právech. Pokračování dialogu v dobré víře, včetně otázky Kypru, a zdržení se jednostranných akcí by mohlo vést k rozvoji vztahů založených na větší spolupráci a vzájemném prospěchu.

Je zřejmé, že EU má strategický zájem na tom rozvíjet s Tureckem takové vztahy ve všech možných oblastech, a to na základě důvěry a kultury konsensu, a to i v kontextu širších geopolitických změn. Je třeba pokračovat v úsilí o překonání klíčových rozdílů s Ankarou. I nadále by měl platit progresivní, přiměřený a vratný přístup k oživení klíčových oblastí spolupráce, jak je definován v závěrech Evropské rady z června 2021. Současně zůstává v platnosti i druhý pilíř přístupu stanoveného ve společném sdělení o vztazích mezi EU a Tureckem z roku 2021, a sice odhodlání EU využít v případě potřeby nástroje a možnosti, které má k dispozici, k obraně svých zájmů a zájmů svých členských států.

Aktuální stav umožňuje učinit některé další kroky směrem ke konstruktivní angažovanosti, a to na základě pozitivních prvků navržených v roce 2021. Komise a vysoký představitel navrhuji následující opatření k oživení klíčových oblastí naší spolupráce. Měla by být prováděna postupně a na základě stanovených podmínek za předpokladu, že konstruktivní úsilí Turecka v některých oblastech, včetně svrchovaných práv členských států EU, bude trvalé a že budou řešeny obavy EU.

Dialogy na vysoké úrovni

- **Obnovit dialogy na vysoké úrovni mezi EU a Tureckem** o hospodářství, energetice a dopravě, které byly pozastaveny v roce 2019, pod podmínkou, že se Turecko nadále zdrží veškerých nezákonných vrtů prováděných ve východním Středomoří a všech dalších akcí, které nerespektují svrchovanost a svrchovaná práva členských států EU. Tyto politické dialogy jsou rovněž v zájmu Unie, aby se řešily dvoustranné otázky a sledovaly zájmy EU.
- Podle stejné logiky obnovit zasedání **Rady přidružení a politický dialog na vysoké úrovni** na úrovni ministrů.
- Uspořádat další kola odvětvových dialogů na vysoké úrovni o **klimatu, zdravotnictví, migraci a bezpečnosti, zemědělství** a o **výzkumu** a inovacích.
- Komise zahájila **nový dialog na vysoké úrovni o obchodu**, jehož cílem je řešit zbývající sporné body v oblasti dvoustranného obchodu a projednat další oblasti spolupráce.

SZBP, zahraniční politika a regionální otázky, SBOP

- **Pravidelně** vést strukturovanější dialogy mezi EU a Tureckem o **zahraniční politice a regionálních otázkách**, aby byly účinnější a operativnější, souběžně s rozhodnými kroky ze strany Turecka ke zvýšení **souladu se SZBP EU**.
- V případě potřeby pozvat ministra zahraničních věcí Turecka na neformální zasedání ministrů zahraničních věcí EU („Gymnich“).
- Vyzvat Turecko, aby v souladu s příslušnými rozhodnutími Rady EU zvýšilo své příspěvky na **mise a operace SBOP** a aby zaujalo konstruktivnější přístup k dalšímu posilování, prohlubování a rozšiřování strategického partnerství mezi EU a NATO.

Odvětvová spolupráce

Obchod a konektivita

- Obnovit jednání o návrhu rámce pro jednání o **modernizaci celní unie mezi EU a Tureckem**, jak jej navrhla Komise, za předpokladu, že Turecko bude i nadále rychle a účinně **řešit obcházení** omezujících opatření EU vůči Rusku na svém území a bude pokračovat v **řešení sporných bodů v oblasti obchodu**.
- Turecko by mělo zejména zavést účinná opatření k **zastavení zpětného vývozu položek se společnou vysokou prioritou („položky používané na bojišti“)**.
- Na tomto základě a v širším prostředí podporujícím obnovení rozhovorů o urovnání otázky Kypru by Rada měla **přijmout směrnice pro jednání a zmocnit Komisi k zahájení jednání o modernizaci celní unie**.

- V případě potřeby pokud možno zvážit poskytnutí **přístupu Turecka do databází EU** týkajících se technických právních předpisů EU, jakmile Turecko splní nezbytné podmínky.
- Přijmout nové směrnice pro jednání o **komplexní dohodě o letecké dopravě**.

Investice

- Urychlit podpis smluv v rámci **Turecké investiční platformy** s cílem podpořit veřejné a soukromé investice, zejména v oblasti konektivity, digitálních technologií, energetiky, dopravy a Zelené dohody, a to v úzké spolupráci s evropskými a mezinárodními finančními institucemi.
- **Evropská investiční banka** se vyzývá k obnovení operací ve všech odvětvích v Turecku.

Řízení migrace a finanční podpora uprchlíků a hostitelských komunit

- Je nezbytné účinnější a vzájemně přínosnější provádění klíčových oblastí z prohlášení **EU a Turecka z roku 2016**, zejména pokud jde o řízení migrace, společně s následujícími opatřeními:
- **Zintenzivnit úsilí Turecka o zastavení nelegálních migračních toků** do EU, a to předcházením nelegálního vycestování a rozbitím zločineckých převaděčských sítí, které je usnadňují, a posílením ochrany hranic, přičemž je třeba vycházet z pozitivního trendu, který se projevuje od října, kdy se zvýšil počet zadržených převaděčů migrantů a snížil počet nelegálního vycestování.
- **Zintenzivnit spolupráci EU a členských států s Tureckem** v rámci přístupu „tým Evropa“. V návaznosti na nedávný dialog na vysoké úrovni mezi EU a Tureckem o migraci a bezpečnosti z 23. listopadu 2023 probíhá politický a technický dialog, včetně posílení spolupráce mezi migračními a donucovacími orgány EU a Turecka.
- **Obnovit zpětné přebírání osob** z řeckých ostrovů a řešit migrační situaci na **Kypru** a **zabránit nelegálnímu vycestování na trasách do EU**, přičemž je třeba vycházet z nedávného zvýšení počtu zadržených převaděčů migrantů a snížení počtu případů nelegálního vycestování od října 2023.
- Pokračovat ve spolupráci s tureckými orgány a leteckými společnostmi na zlepšení účinnosti detekční kontroly cestujících a hraničních kontrol na **istanbulském letišti**.
- Na druhé straně zintenzivnit **přesídlování z Turecka do Unie** prostřednictvím členských států EU a navázat na dosavadní pokrok. To by se mělo týkat zejména nejzranitelnějších skupin syrských uprchlíků v Turecku. Zvážit aktivaci dobrovolného programu přijímání osob z humanitárních důvodů.
- Pokračovat v **podpoře uprchlíků a hostitelských komunit** v Turecku, jak navrhla Komise v přezkumu víceletého finančního rámce EU v polovině období. Navázalo by to na úspěšnou a účinnou pomoc z posledních let přizpůsobenou současné realitě v terénu.
- Podporovat **bezpečné, důstojné a dobrovolné návraty do zemí původu** v úzké spolupráci s Mezinárodní organizací pro migraci a Úřadem vysokého komisaře OSN pro uprchlíky.

Postupy udělování víz

- Přednostně prozkoumat s členskými státy možnosti, jak **usnadnit přístup k žádostem o víza**, zejména pro určité specifické kategorie tureckých občanů, kteří žádají o víza do EU (podnikatelé, studenti, turečtí občané s rodinnými příslušníky v EU atd.). To by mělo zahrnovat také **plné využití flexibility** vízového kodexu, aby bylo možné vydávat víza pro více vstupů s dlouhou platností.

Komise a vysoký představitel budou Evropskou radu podle potřeby informovat o aktuálním stavu výše uvedených kroků.